

Beleid mediawijsheid

SBO De Bouwsteen

November 2020

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Visie	3
Visie mediawijsheid.....	3
Doelen	4
Online gedragscode.....	5
Leerlijn mediawijsheid	6
Lessenpakket	6
Bijlage 1. Grensoverschrijdend en strafbaar gedrag.....	7
Bijlage 2. Vormen van online grensoverschrijdend en/of strafbaar gedrag.....	8
Bijlage 3. Hulp bij incidenten of escalaties.....	12
Slachtoffer	12
Dader	12
Stille middenmoot.....	13
Ouders	14
Leerkrachten	14
Bijlage 4 De placemat.....	15

Inleiding

Scholen hebben de zorgplicht sinds augustus 2015 volgend de wet veiligheid op school.¹ Sinds de invoering van deze wet voeren scholen een sociaal veiligheidsbeleid. In de huidige samenleving waar de digitale wereld parallel loopt aan de fysieke wereld van leerlingen in het onderwijs, is het ook noodzaak om als school bezig te zijn met de online sociale veiligheid voor leerlingen.

Digitale conflicten die zijn weerslag hebben op het schoolplein of in de klas brengen de sociale veiligheid in het geding. Om deze reden vinden wij het als school belangrijk om een beleid voor mediawijsheid te voeren waarin we duidelijk verschaften over onze visie, doelen en aanpak.

---

¹ Rijksoverheid Inspectie van het onderwijs: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid/zorgplicht-veiligheid-leerlingen>

Visie

We zorgen ervoor dat onze leerlingen een passende plek krijgen binnen de maatschappij en uitgroeien tot trotse jong volwassenen. Als het gaat om gedrag zorgen we op De Bouwsteen voor een veilige omgeving voor onszelf en anderen. We letten er scherp op dat we elkaar – kinderen en volwassenen – met respect behandelen.

Visie mediawijsheid

Mediawijs zijn betekent voor ons dat je media kunt gebruiken om je eigen doelen te realiseren en dat je op een juiste manier online met anderen kunt communiceren. We vinden het van belang dat kinderen leren zicht te hebben op hun eigen online privacy en daarmee de online veiligheid van henzelf en anderen. De betrouwbaarheid van bronnen kritisch kunnen beoordelen is een vaardigheid die wij onze leerlingen mee willen geven. Mediawijs zijn betekent voor ons ook dat je kunt reflecteren op je eigen mediagebruik.

Doelen

Als school willen wij graag dat onze leerlingen zich actief, bewust en kritisch leren bewegen in onze samenleving vol media. We vinden het belangrijk dat leerlingen nadenken over hun eigen mediagedrag. Zaken als hoe gedraag je je online, maar ook welke media zet je slim en veilig in en hoe regel je je privacy instellingen horen hier allemaal bij. Media-empowerment is het zelf krachtig maken van kinderen in de omgang met media. Media heeft invloed op hun gevoelens, gedachten en gedrag. Binnen de aanpak van media-empowerment draait het er om kinderen op een autonome manier goede keuzes te laten maken en zelf regie te laten voeren over hun mediagedrag.

Media-empowerment² bestaat uit vier kwaliteiten:

1. KENNIS: o.a. begrijpen wat media zijn en hoe en door wie het gemaakt wordt, begrijpen dat media de werkelijkheid kunnen kleuren, begrijpen hoe je media-apparatuur en -toepassingen kan gebruiken en in kan zetten om bepaalde doelen te bereiken, en begrijpen hoe je zelf media-content kan creëren (weten)
2. INTUÏTIE: kunnen voelen en benoemen wat media met je doen (voelen)
3. VAARDIGHEID: het zelfvertrouwen hebben én in staat zijn om actief en bewust met media om te gaan (doen).
4. MOTIVATIE: intrinsiek gemotiveerd zijn om actief en bewust met media om te gaan.

In de placemat zijn de doelen voor mediawijsheid uitgewerkt voor alle groepen. Zo is overzichtelijk gemaakt naar welke doelen gestreefd wordt per klas. De placemat is bijgevoegd als bijlage 4.

---

² Dr. Esther Rozendaal, 2018. Media-empowerment: Een gedragsverandering benadering van media-educatie.

Online gedragscode

Op SBO de Bouwsteen werken we aan een veilige schoolomgeving voor leerlingen, ouders, leerkrachten en onderwijs ondersteunend personeel. Op het vlak van mediawijsheid wordt dit gedaan door wenselijk gedrag te stimuleren in de digitale omgeving.

We hanteren een gedragscode binnen de school om zo een veilige omgeving te creëren voor iedereen. Om de veilige omgeving ook digitaal te waarborgen hebben we een aanvulling gemaakt op de bestaande leefregels voor wenselijk gedrag.

Wij van de Bouwsteen:

1. Zorgen voor een veilige omgeving;
Zorgen ook online voor een veilige en gezellige omgeving.
2. Zijn zuinig op spullen en onze omgeving;
Zijn online zuinig op onze sociale media en wachtwoorden.
3. Zijn aardig voor elkaar;
Zeggen en schrijven online aardige dingen over elkaar.
4. Luisteren naar elkaar;
Hebben online respect voor een andere mening.
5. Lossen moeilijkheden samen op;
*Zorgen ervoor dat onlineconflicten samen of met de hulp van een docent worden opgelost.
Conflicten op het schoolplein worden niet online uitgevochten.*
6. Behandelen iedereen met respect.
Gedragen ons online netjes en behandelen iedereen met respect.

Leerlijn mediawijsheid

SBO de Bouwsteen zet in op preventieve lessen rondom mediawijsheid met een doorlopende leerlijn. Dit betekent dat de leerlingen van groep 1 t/m groep 8 les krijgen over mediawijsheid. Op deze manier worden leerlingen vanaf jonge leeftijd media-empowered en zijn zij minder gevoelig voor de risico's die media met zich mee brengen.

Lessenpakket

In het competentiemodel mediawijsheid is het lessenpakket uit de leerlijn uitgewerkt. Dit document is terug te vinden op de L-schijf van SBO de Bouwsteen, bij 'Leerlijn mediawijsheid'. In elke les is mee genomen welke minimale doelen er bereikt moeten worden in elke groep.

Naast de reguliere lessen mediawijsheid uit het competentiemodel, neemt SBO de Bouwsteen elk jaar deel aan de Week van de Mediawijsheid. In deze week besteden we extra aandacht aan mediawijsheid in onze gesprekken met leerlingen en spelen we het spel Mediamasters met de leerlingen uit groep 7 en 8.

Bijlage 1. Grensoverschrijdend en strafbaar gedrag.

SBO De Bouwsteen wil ook online een veilige omgeving creëren voor leerlingen, ouders en personeel. Het liefst worden digitale incidenten en escalaties zoveel mogelijk voorkomen door middel van de preventieve aanpak. Toch bestaat er een mogelijkheid dat dit niet geheel lukt en een situatie leidt tot een incident. Hierbij is het van belang dat gelet wordt op het volgende:

Grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag is een overkoepelende term voor alle gedrag waarbij iemand tegen haar of zijn wil wordt overgehaald, beïnvloed, gemanipuleerd, gechanteerd of gedwongen. Een individu kan dit gedrag ook zelf vertonen. Het bepalen/vormen van normen en waarden is hier in een belangrijk proces. Voor het bepalen of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag kan er gekeken worden naar (wederzijdse) toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, geschikt voor de leeftijd, wat is de context en respect voor zichzelf en een ander.

Strafbaar gedrag

Strafbaar gedrag is gedrag dat strafbaar is gesteld door de wet. Minderjarigen die ten tijde van het plegen van een strafbare feit de leeftijd van 12 jaar nog niet hebben bereikt, kunnen hiervoor in Nederland niet strafrechtelijk worden vervolgd. Hoewel deze kinderen dus op zich wel strafbare feiten kunnen plegen, kunnen ze hier niet strafrechtelijk voor vervolgd worden. Wel kunnen zij als het echt uit de hand is gelopen verplicht begeleid worden door Bureau Jeugdzorg. Jongeren tussen de 12 en 18 jaar die een strafbaar feit plegen, kunnen worden gestraft volgens het jeugdstrafrecht. Als school vinden wij het zaak om dit zoveel mogelijk te voorkomen.

Bijlage 2. Vormen van online grensoverschrijdend en/of strafbaar gedrag.

De volgende onderwerpen vallen onder grensoverschrijdend en/of strafbaar gedrag:

Cyberpesten

We spreken van cyberpesten als het pesten via internet gebeurt en langdurig is of een langdurig effect heeft (zoals het verspreiden van foto's die lastig te verwijderen zijn). Het gaat hierbij om een opzettelijke intentie van de dader(s) om het slachtoffer te schaden, voor gek te zetten enzovoort. Cyberpesten staat niet als zodanig in het strafrecht, maar het kan wel geschaard worden onder belediging, smaad of laster, discriminatie, bedreiging, stalking of identiteitsfraude. En dat is allemaal wel strafbaar.

Belediging, smaad of laster

Hiervan is sprake als opzettelijk iemands goede naam of eer wordt aantast door opeenvolgend:

- het doen van kwetsende uitspraken over het slachtoffer.
- het slachtoffer van iets te beschuldigen (wat niet kan worden bewezen).
- opzettelijk onwaarheden over het slachtoffer als waarheid te verkondigen.

In het geval van smaad of laster moet dit dan wel publiekelijk gebeuren. Als het plaatsvindt door middel van een privé-bericht is daarvan geen sprake, omdat alleen de ontvanger dat leest. Een voorbeeld van smaad/laster zijn de zogenaamde 'bangalijsten': meisjes die met naam worden genoemd op een openbare lijst als makkelijk te krijgen.

In het geval van niet publiekelijke belediging, smaad of laster spreken we van grensoverschrijdend gedrag. Dit schuurt dicht tegen cyberpesten aan.

Portretrecht

Het plaatsen van foto's en filmpjes van kinderen op internet is niet zonder risico. Het kan misbruikt worden door pedofielen of door cyberpesters. Voorzichtigheid is dus geboden. Volgens de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) moeten scholen vooraf toestemming vragen aan ouders om foto's of filmpjes van leerlingen te publiceren. Maar ook al hebben ouders of jongeren ingestemd, dan nog moet de school rekening houden met het portretrecht. Hiermee kan de geportretteerde bezwaar maken tegen publicatie als hij/zij vindt dat zijn/haar privacy daardoor wordt geschonden, of dat de foto hem belachelijk maakt (of zo kan worden gezien).

Inbreuk op het portretrecht is een overtreding en kan worden bestraft met een geldboete van maximaal 20.000 euro. De school zal dus bij het publiceren van foto's en filmpjes van leerlingen altijd een goede afweging moeten maken tussen het privacybelang en het belang om de beelden

online te zetten. Los hiervan heeft de school de verplichting om de privacy van haar leerlingen online te beschermen, bijvoorbeeld om de gegevens af te schermen van onbevoegden en zoekmachines.

Door leerlingen

Het zonder toestemming maken, doorsturen of publiceren van (bewerkte) foto's van een leerling, of het maken van stiekeme opnames van een medeleerling of docent, is strafbaar. De dader kan een geldboete of zes maanden cel krijgen.

Sexting

Sexting is het via internet versturen van seksueel getinte foto's of video's. Dit is strafbaar wanneer het om een seksueel beeldmateriaal van een minderjarige gaat. Als een minderjarige leerling in een seksuele context op beeld wordt vastgelegd, is de maker van de foto of het filmpje voor de wet strafbaar voor het produceren van kinderporno. Ook als het is gemaakt door de leerling zelf. Degene die het beeldmateriaal online zet of doorstuurt naar anderen ('sexting') maakt zich strafbaar aan het bezitten en verspreiden van kinderpornografie. Op het bezitten en/of verspreiden van kinderporno staat een maximum van vier jaar celstraf. In de praktijk zal de rechtspraak echter rekening houden met pubergedrag, wanneer dit gedaan wordt door jongeren. Gekozen kan worden voor vervolging onder belediging, laster en/of smaad.

In 2020 is er een wetsvoorstel gedaan waarmee deze wet wordt aangepast en sexting tussen twee jongeren niet meer wordt gezien als strafbaar. Hierbij moet het wel gaan om een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten en het beeldmateriaal privé worden gebruikt.

Sinds januari 2020 is wraakporno strafbaar. Het is sindsdien verboden om naaktbeelden van iemand te delen, wanneer de verzender weet dat dat nadelig is voor de afgebeelde persoon. Ook wanneer iemand zelf toestemming heeft gegeven om de beelden te maken.

Sexchatting

In 2020 wordt nu ook sexchatten met kinderen onder de 16 jaar strafbaar. Niet alleen het delen van beeldmateriaal is dan strafbaar, maar ook het op seksuele wijze communiceren via internet.

Online contact tussen leerkracht en leerling

Online contact tussen leerkracht en leerling kan veel opleveren. Leerkrachten weten hierdoor beter wat er online speelt en kunnen hier in hun lessen goed op in spelen. Ook kan daardoor worden bijgedragen aan een positief klimaat in de klas. De aanwezigheid van een leerkracht online kan een veilig gevoel geven bij leerlingen. Intern zal er in het team regelmatig besproken moeten worden op welke manier een leerkracht het beste online contact kan onderhouden met zijn/haar leerlingen, wanneer dit gewenst is, en waar op gelet moet worden. Dit laatste ook met betrekking tot de sociale

mediaprofielen. Zorg dat deze grenzen bij het personeel bekend zijn en dat de afspraken daarover worden vastgelegd. Bijvoorbeeld in een privacy-protocol of gedragscode.

Cyberstalking

Cyberpesten is ook strafbaar als het slachtoffer wordt gestalkt. Er is sprake van cyberstalking als het slachtoffer voortdurend wordt lastiggevallen via internet. De dader stuurt dan bijvoorbeeld telkens vervelende mails of weet iedere keer weer het nieuwe sociale media account van het slachtoffer te achterhalen en valt hem/haar daar lastig. De straf op stalking varieert van een taakstraf tot een gevangenisstraf van maximaal 3 jaar

Dreigtweets

Vrijheid van meningsuiting is een groot goed, waar op internet dankbaar gebruik van wordt gemaakt. Er zijn ook in Nederland echter wel grenzen aan die vrijheid. Bijvoorbeeld in het geval van dreigtweets. Als een jongere de school en/of haar medewerkers via internet bedreigt, pleegt hij/zij een strafbaar feit. Hij/zij gaat dan hoogstwaarschijnlijk niet naar Bureau HALT, maar komt automatisch in aanraking met het Openbaar Ministerie. Dat kan leiden tot een aantekening op zijn/haar strafblad en twee jaar gevangenisstraf of een hoge geldboete.

Maar ook als leerlingen óf medewerkers nare berichten over de school verspreiden mag de school natuurlijk ingrijpen. Het komt immers de sociale veiligheid op de school niet ten goede.

Discriminatie

Discriminatie, iemand beledigen op grond van zijn ras, geloof, huidskleur, handicap, sekse of seksuele voorkeur, is online net zo strafbaar als offline. Deze vorm van discriminatie online kan door de politie achterhaald worden via IP adressen. Vaak is de straf hiervan een geldboete.

Bedreiging

Wordt een leerling bedreigd via internet, dan is dit ook een strafbare vorm van cyberpesten. Het gaat dan om zware dreigementen om het slachtoffer iets aan te doen, wat door het slachtoffer serieus wordt opgevat. De hoogte van de straf is afhankelijk van de ernst van de situatie. De maximumstraf is twee jaar gevangenisstraf of een geldboete van maximaal 20.000 euro.

Identiteitsdiefstal

Soms maken cyberpesters zich schuldig aan identiteitsdiefstal. Dit heeft de laatste jaren veel in de belangstelling gestaan en heeft geleid tot een nieuwe wet. Iemand die nu een nepprofiel aanmaakt en de identiteit van iemand anders aanneemt, is alleen daarvoor al strafbaar. Dus onafhankelijk van wat hij dan verder met dat account doet. In het ergste geval kan de dader hiervoor vijf jaar celstraf

krijgen. In het geval van een meerderjarige dader. Een minderjarige dader zal zich in ieder geval moeten verantwoorden bij de jeugdrechter of de officier van justitie. Straf wordt dan bepaald.

Hacken

Hacken is strafbaar. Het is computervredebreuk. Het kan leiden tot een geldboete van maximaal 20.000 euro of een jaar celstraf.

Hacken kan op diverse wijzen plaatsvinden. Naast het inbreken in iemands computer, kunnen ook aanpassingen aan het computersysteem hieronder vallen. Mogelijk hacken leerlingen als hobby en willen ze kijken hoe ver ze kunnen komen. Of ze willen laten zien dat het met de beveiliging van het systeem slecht is gesteld. Hacken hoeft dus niet per definitie met een slechte intentie of gevolg te zijn. Het raden, achterhalen en vervolgens gebruiken van wachtwoorden is dan wel strafbaar, maar wordt leerlingen soms wel erg makkelijk gemaakt. Het is dus belangrijk dat de school zelf hier voorzichtig mee omgaat.

Grooming

Grooming is digitaal kinderlokken. Er is sprake van grooming als een volwassene via ICT contact legt met een kind, met de intentie om dat kind te ontmoeten met het doel om seksueel misbruik te plegen of kinderpornografische afbeeldingen te produceren. Contacten kunnen bijvoorbeeld gelegd worden via sociale netwerksites of chatprogramma's, maar ook de sms en e-mail valt hieronder. Een volwassene kan zich voordoen als minderjarige om contact met het kind te krijgen, maar dit gebeurt (lang) niet altijd. Grooming is verboden sinds 1 januari 2010. Het is strafbaar voor volwassenen om via chatsites minderjarige kinderen te benaderen om afspraken met hen te maken voor het hebben van (cyber)seks.

Webcammisbruik

Jongeren die via internet door een volwassene verleid zijn tot het verrichten van seksuele handelingen voor de webcam, zonder dat er een voorstel is gedaan voor een ontmoeting. Hoewel dit niet valt onder de definitie van 'grooming', betekent dat niet dat de politie hier niets mee kan. Afhankelijk van de situatie kan er sprake zijn van de productie of het bezit van kinderporno of van een zedendelict tegen een minderjarige (via de webcam).

Bijlage 3. Hulp bij incidenten of escalaties

Signalen, incidenten of escalaties die online of in de klas plaatsvinden worden actief opgepakt. We volgen hierbij het stappenplan en de bijbehorende aanbevelingen. Het stappenplan is vormgegeven door de kernwerkgroep sociale vaardigheden van SBO de Bouwsteen. In het stappenplan wordt er rekening gehouden met alle betrokken partijen: het(/de) slachtoffer(s), de dader(s), de stille middenmoot, ouders en de leerkrachten zelf.

Slachtoffer

Voordat er hulp geboden kan worden aan het slachtoffer moet een signaal, incident of escalatie kenbaar zijn bij de leerkracht. Deze kunnen herkend worden zoals bij pestgedrag. De sociale veiligheid van het slachtoffer is in het geding gekomen en dient opgepakt te worden volgens het stappenplan. Gevoeligheid van de situatie en eventueel maatwerk dient hier bij in acht te worden genomen. De leerkracht pakt dit op door een verkennend gesprek te voeren met het slachtoffer.

Belangrijk bij dit gesprek:

- Toon medeleven, luister en stel open vragen.
- Probeer de situatie en de wens/behoefte van het slachtoffer in te schatten. Ga dit onder andere na aan de hand van de verbale en non verbale communicatie van het slachtoffer. In gevallen van bedreiging of chantage is het mogelijk dat het slachtoffer informatie achterhoudt en hulp probeert af te stoten.
- Kijk samen met het slachtoffer naar een mogelijke oplossing. Voel de situaties daarin wel aan. Misschien is het vinden van een oplossing te voorbarig in een eerste gesprek.
- Ga na bij het slachtoffer of de situatie waarin hij/zij zich bevindt vol te houden is of dat er sprake is van een noodsituatie wat direct handelen vereist.
- Laat in gevallen van nood het slachtoffer nooit alleen en laat hem/haar ook niet weggaan tot dat er een (tijdelijke) oplossing is.
- Wees eerlijk, objectief en transparant over de opvolging/vervolgstappen. Beloof nooit geheimhouding.
- Stel ouders/verzorgers op de hoogte van de situatie. Doe dit doormiddel van een gesprek op school. Maak hierbij altijd een inschatting van de thuissituatie. Bespreek dit met een collega.

Dader

Signalen van de belemmering van de sociale veiligheid op school, maar ook online kunnen ook kenbaar gemaakt worden via de dader. Het kind dat pestgedrag of grensoverschrijdend gedrag vertoont. Ga ook met de dader een verkennend gesprek aan om de situatie in kaart te brengen.

- Ga na of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag of strafbaar gedrag.
- Ga na of de dader bewust is van dit gedrag en of hij/zij bekend is met de strafbare feiten.
- Schrik niet af door te dreigen met de gevolgen van het (strafbare) gedrag van de dader.
- Ga na of er opzet aan de orde is of dat er strafbare feiten zijn gepleegd zonder dat de dader daar bekend mee is.
- Ga na wat de oorzaak van het incident of de escalatie is.
- Ga na of er betrokkenen zijn.
- Ga na wie het slachtoffer is.
- Ga na of de dader geen bedreiging vormt voor zichzelf of anderen. Als dit wel het geval is, zorg dat de dader niet weggaat. Volg vervolgens de stappen van het stappenplan.
- Wees eerlijk, objectief en en transparant over de opvolging/vervolgstappen. Beloof nooit geheimhouding.
- Leef je in, in de situatie of het handelen van de dader. Het gedrag heeft waarschijnlijk een reden.
- Stel ouders/verzorgers op de hoogte van de situatie. Doet dit doormiddel van een gesprek op school. Maak hierbij altijd een inschatting van de thuissituatie. Bespreek dit met een collega.

Stille middenmoot

Bij een signaal, incident of escalatie in een klas komt de sociale veiligheid van de klas in het geding. Zelfs de stille middenmoot speelt hierin een rol. Negeer of ontken de situatie/ het probleem niet bij deze groep.

- Ga na wat de oorzaak is van het incident of de escalatie.
- Ga na of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag of strafbare feiten. Bij het verspreiden van naaktfoto's- beeldmateriaal heeft deze groep een belangrijke rol in eventueel politie onderzoek. Het bezit van foto-beeldmateriaal op je telefoon/device is strafbaar.
- Bespreek op het juiste moment de situatie met de klas. Besteed aandacht aan wenselijk gedrag en het verbeteren van de sociale veiligheid in de klas. Maak, herhaal of vernieuw de afspraken met elkaar.
- Wees ten alle tijden eerlijk, transparant en objectief. Beloof geen geheimhouding.
- Informeer ouders over de situatie in de klas of school. Maak grensoverschrijdend of strafbaar gedrag daarin ook kenbaar.
- Doe dit aan de hand van een oudervoorlichting/avond, een informerende brief of individuele gesprekken op de school.

Ouders

Ouderbetrokkenheid is belangrijk voor het waarborgen van de sociale veiligheid op school maar ook online. Betrek ouders binnen het proces hiervan.

- Informeer de ouders van het slachtoffer en de dader ten alle tijden van het incident of de escalatie op gepaste wijze. Doe dit altijd na overleg te hebben gehad met een collega, directeur of zorgcoördinator.
- Wanneer er sprake is van grensoverschrijdend of strafbaar gedrag informeer dan alle ouders van de leerlingen in de klas of school.
- Informeer ouders over de vervolgstappen. Wees eerlijk, transparant en objectief en beloof geen geheimhouding.
- Informeer ouders over het inschakelen van hulpinstanties.
- Maak ouders bewust van eventuele vervolgstappen, denk bijvoorbeeld aan aangifte doen bij de politie in het geval van strafbare feiten zoals het verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal.

Leerkrachten

Leerkrachten hebben een sleutelrol in het oppakken van mediawijsheid en sociale veiligheid in de klas en school. Zij zijn medeverantwoordelijk in het vroegtijdig signaleren, effectief bestrijden van grensoverschrijdend gedrag en stimuleren van wenselijk gedrag en omgangsvormen. De leerkrachten worden hierbij ondersteund door de directeur, collega's, intern begeleiders, vertrouwenspersoon, zorgcoördinator. Tevens dienen zij gefaciliteerd te worden in het oppakken van deze onderwerpen. Incidenten en escalaties dienen ten alle tijden opgepakt te worden met zorg.

Bijlage 4 De placemat

In de placemat zijn de doelen voor mediawijsheid uitgewerkt voor alle groepen. Zo is overzichtelijk gemaakt naar welke doelen gestreefd wordt per klas.